

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

(tel : 09/264.40.79 of 264.40.81)

Vragenlijst 74

december 1996

GEWASSEN ALGEMEEN : GROEI

Dialect van :(stad, dorp, gehucht,wijk),

.....(gemeente).(prov.)

GESPROKEN DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Waar opgegroeid :

(vroeger) beroep :

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :

Dialect van moeder :

Dialect van vader :

Dialect van echtgeno(o)t(e) :

Ik ben naar school geweest tot jaar

Datum van invullen van vragenlijst :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek.

Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Deze vragenlijst gaat over de teelt van gewassen in het algemeen : de groei, de ziekten en gebreken, de oogst, de verhandeling van de producten. Volgende vragenlijsten zullen over de teelt van specifieke gewassen handelen.

U zult wellicht niet op alle vragen kunnen antwoorden. Dat is normaal, want in sommige plaatsen zijn bepaalde zaken niet bekend of niet gebruikt. Die vragen zal u dan ook niet kunnen beantwoorden. Als u nog zaken kent waarnaar we in onze vragenlijst niet gevraagd hebben, mag u ons dat altijd achteraan meedelen.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

Bij voorbaat hartelijk dank !

GEWASSEN ALGEMEEN

1. Groeistadia

Hoe noemt u in uw dialect :

1. het ontspruiten van zaad onder invloed van temperatuur en vocht in de bodem? (kiemen, keesten, kenen, schieten, punten, ...)
2. het eerste kleine uitsteeksel dat uit het zaad komt, het begin van een plant?
3. het boven de grond te voorschijn komen van een gezaaid gewas?
4. het in de grond blijven, het niet uitkomen van zaad?
5. het krijgen van wortels?
6. het groter worden van het gewas in het algemeen? B.v. De tarwe goed want 't is er goed weer voor.

Hoe zegt u :

7. goed, welig groeien?
8. welig groeiend, in het volgende zinnetje : Die tarwe is/staat (vei, veil, veizaam, veischottig, vierschotig, mals, jeugdig, termig, leurig, fel, gulzig, ...)
9. te snel groeien? B.v. Die rogge zal met dat heet weer.
10. niet goed groeien ?
11. het gewas groeit niet goed in de volgende zinnetjes :
 - a) Tarwe hier niet.
 - b) Er zit geen in.
12. het in bloei staan van planten en gewassen? B.v. in de zinnetjes :
 - a) Met het schoon weer beginnen de planten van de jaar vroeg te
 - b) De planten staan van de jaar vroeg in
13. dat de planten aan het einde van hun bloei zijn? B.v. Die planten zijn bijna
14. a) dat de bloesem in vrucht is overgegaan, bijvoorbeeld bij peulvruchten en graangewassen? (geschaakt, gespeend, ...)

b) Hoe noemt u het eerste gedaante van een vrucht? B.v. Er is al te zien. (schaaksel, schoksel, ...)

15. het vorksgewijs uitschieten en zich openspreiden van een plant in plaats van in één stengel of wortel te groeien? B.v. Koolzaad en wortels De vlasstengel aan de top en begint te bloeien.

16. één vertakking van zo'n gewas? (sprietel, sprieteling, spruiteling, ...)

Hoe zegt u :

17. dat de planten zaad voortbrengen, in zaad komen?

18. dat de gewassen een grote opbrengst geven? B.v. Hoe meer de erwten gemest zijn, hoe meer zij

19. dat de gewassen rijp worden? B.v. De vruchten vroeg dit jaar door het schone weer.

20. dat een gewas klaar is om geoogst te worden?

Hoe zegt u dat in de volgende zinnen :

a) De sla om op te eten.

b) De tarwe om te pikken.

c) De bieten om uit te doen.

Hoe zegt u :

21. dat de gewassen vroegtijdig rijp zijn? (heet,)

22. Hoe noemt u een gewas dat vroegrijp is ? B.v. Die soort van erwten is (heeteur,)

Hoe zegt u :

23. dat de gewassen nog niet klaar zijn om geoogst te worden?

Hoe zegt u dat in de volgende zinnen :

a) Door het slechte weer is de sla om op te eten.

b) Door het slechte weer is de tarwe om te pikken.

c) Door het slechte weer zijn de bieten om uit te doen.

24. Hoe zegt u van planten die een struik vormen en die niet op tijd geoogst worden, dat ze in een rechte stam of stengel opgroeien om zaad voort te brengen? B.v. Je moet die sla afsnijden, anders zal ze

25. Hoe noemt u zo'n plant die (ongewenst) in de hoogte groeit en zaad vormt?

Hoe zegt u :

26. dat een vrucht (b.v. een appel, een raap) overrijp is en zacht van binnen, zonder al helemaal bedorven te zijn. B.v. Hij wil die appel niet meer opeten, want hij is

27. dat een vrucht (b.v. een appel) bedorven is en tot ontbinding is overgegaan? B.v. Die appel is, gooi hem maar weg.	
28. dat een vrucht aan het bederven is? B.v. Die appels liggen daar op een hoop te	
2. Ziekten en gebreken	
Hoe zegt u :	
29. het verliezen van de groeizaamheid en het langzamerhand vergaan van planten? (de oudeman hebben, verkinderen, wegteren, krekelen,)	
30. het in zijn groei blijven steken van planten? (verstenen, ...)	
Hoe noemt u :	
31. een plant die niet opgroeit naar behoren? (streuvelaar, truielaar, krempeling, ...)	
32. een gewas dat ongelijk uitkomt en ongelijk rijp is? (tweewas, ...)	
Hoe zegt u :	
33. dat een gewas op sommige plaatsen dicht opgroeit en op andere plaatsen zeer dun? B.v. De aardappelen zijn dit jaar gegroeid. (met vrienden, ...)	
34. dat een gewas zeer slecht is opgegroeid? B.v. Die tarwe staat (mager, katijvig, ...)	
35. dat een gewas schraal en zeer dun opgroeit? B.v. Dat koren staat zeer mager en (pijlde,)	
36. het ongelijkmatig kiemen en opkomen van het gewas	
37. de plekken waar het zaad of plantgoed niet of ongelijkmatig opkomt	
38. het slap laten hangen van de bladeren door teveel zon? B.v. Dat koren stond eerst zo fris en nu is het door de zon aan het	
39. het verwoest worden van de gewassen, het kapot gaan	
a) door de felle regen :	
b) door de harde wind :	
c) door een hevige hagelbui :	
d) door bliksem en donder :	
40. het mager en hard worden van bijvoorbeeld hooi, vlas, ...? (heikeren, ...)	
41. het openbarsten door de droogte, het kraken en breken van dorheid? B.v. Hooi en stro van in de zon te liggen.	

Hoe noemt u :	
42. een besmettelijke ziekte van gewassen in het algemeen?	
43. het aangetast zijn door een besmettelijke ziekte? B.v. Heel mijn akker aardappelen is	
44. de ziekte bij planten waardoor de bladeren omkrullen en inkrampen?	
45. de plantenziekte waarbij een geelachtig of roodachtig stof of venijn de bladeren en stengels van de planten bedekt? (merwe, milwe, heuning, ...)	
46. de ziekte bij <u>jonge</u> akkergewassen (vlas, tarwe, haver, ...) die geel worden, verdorren en vergaan? De gewassen zien eruit alsof zij verschroeid zijn.	
Hoe zegt u :	
47. van gewassen dat ze door overvloedige regen of vochtigheid hun natuurlijke kleur verliezen en wegdwijnen voor ze hun volle groei bereikt hebben? B.v. Ik vrees dat de oogst zal (aanslaan, bevangen, ...)	
48. Hoe noemt u de ziekte waarbij kleine groene insecten de bomen en planten aantasten?	
Hoe zegt u :	
49. dat de gewassen door wormen opgegeten en vernield worden? B.v. Die vrucht staat schoon; hopelijk zal ze niet	
50. dat een gewas wormen heeft? B.v. De wortels zijn	
51. dat een gewas door de slakken opgegeten wordt? (afslekken, uitslekken, ...)	
52. dat de bladeren van een plant gele en bleke vlekken krijgen?	
53. dat het gewas bladeren heeft met vlekken? B.v. Het koren is/staat	
Hoe zegt u :	
54. dat bonen en erwten, appels, peren en noten door een of andere ziekte (vooral schimmelziekten) in hun groei gehinderd worden en daardoor mislukken? B.v. De erwten zijn (beunig, ...)	
55. dat een noot geen kern of een zaadje geen kiem bevat? B.v. Als je beukennoten raapt, moet je geen rapen.	
56. Hoe noemt u het ontaarden van een akkergewas door het meerdere malen na elkaar op dezelfde akker te zaaien of te planten? Het moet dan op een andere plaats gezaaid of geplant worden. B.v. Vlas na het tweede of het derde jaar; het krijgt dan veel spieteltakjes aan de top.	

3. Verzorgen van het gewas	
57. Hoe noemt u de pop met een kleed aan en een hoed op, die op een kruis in de akker geplant staat om de vogels te verjagen?	
Hoe zegt u :	
58. het boven- of uiteinde van een plant wegnemen?	
4. Oogst	
Hoe noemt u :	
59. de periode van het jaar waarin geoogst wordt?	
60. de tweede oogst in hetzelfde jaar, b.v. als men onmiddellijk na het vlas, rapen zaait, dan wint men een	
61. een jaar waarin de gewassen door de grote vochtigheid gerot zijn?	
Hoe zegt u :	
62. veel voortbrengen? B.v. Het koren heeft sedert lang zo veel niet als nu. Het wel/goed dit jaar.	
63. veel opbrengst leverend? B.v. De aardappels zijn dit jaar	
64. de hoeveelheid, de opbrengst van een akkergewas? B.v. De tarwe is klein van dit jaar.	
65. het gewas is in de wind gedroogd, zonder zonnegloed? B.v. De boer haalt de oogst binnen die is, uit schrik dat het nog zou gaan regenen.	
66. het gewas is door de zon gedroogd? B.v. Tarwe die is, mag gerust gestapeld worden zonder gevaar van te verhitten of te rotten.	
67. het is tijd om de gewassen te oogsten?	
68. het afgepikte, afgemaaide of uitgetrokken gewas een tijd op de akker laten liggen onder de invloed van wind en lucht? B.v. Men laat gewoonlijk het gepikte koren enige uren op de akker openliggen om te, en dan bindt men het op in schoven. (akkeren, weren, verhaarzelen, ...)	
69. het een nacht in het open veld blijven staan van de afgedane akker-gewassen?	
70. gewassen volledig laten rijpen nadat ze uit de grond genomen zijn?	
Hoe noemt u :	
71. een kleine, niet vastgestelde hoeveelheid graan of andere vruchten die men kan vergieten? B.v. een aardappelen	
72. een onbepaalde hoeveelheid aaneengeregen dingen, bijvoorbeeld ajuinen, bonen, tabaksblaren, ...? (sneze, rist, resem, ranke, reze, ...) B.v. Onder het afdak hangt er een ajuinen.	

Hoe zegt u :	
73. in een rij aaneenrijgen of snoeren? (resemen, ranken, ...)	
74. de gewassen van het land naar huis brengen, in het algemeen? (inhalen, weren, binnendoen, hoven, ...) Indien een bepaald woord maar voor één soort akkergewas gebruikt wordt, gelieve dat dan te vermelden.	
75. Hoe zegt u dat een deel van de lading uitschuift door bijvoorbeeld het hossebossen van de wagen? B.v. Pas op dat het voer hooi niet	
Hoe noemt u :	
76. de persoon die helpt bij de oogst?	
77. het werk in de oogst waarbij men betaald wordt per stuk?	
78. de stoppels, het loof en alle onkruid dat men in het najaar op hopen brengt en op de akker verbrandt?	
79. één vrucht die verrot is en die de andere vruchten in de hoop bederft? (dief, ...)	
80. alle slechte vruchten die men afzondert van de goede vruchten? (verlees, uitstek, ...)	
81. een slecht exemplaar dat afgezonderd wordt? (uitstekeling, ...)	
Hoe zegt u :	
82. de geoogste gewassen (graan, bonen, appels, enz.) openspreiden zodat ze niet op elkaar liggen? (scheikeren, ...)	
83. graan of zaad al wrijvend uit de aren of bollen doen komen?	
84. de stengel van plantgewassen tussen de gesloten tanden of vingers trekken zodat er de bladeren, bloemen of vruchten van afschuiven?	
5. Verhandeling van producten	
Hoe zegt u :	
85. de gewassen die men wil verkopen een aantrekkelijk uitzicht geven?	
86. de opbrengst van een nog op het veld staand gewas verkopen? B.v. Vroeger werden veel vruchten verkocht.	
87. de producten die men op de markt niet kan verkopen, in een herberg of bij een burger wegzetten tot op de volgende marktdag? (opzetten, ...)	

BOLLEN IN VLAANDEREN

In het WVD-Contact van december 1996 staat op blz. 13 e.v. een artikeltje waarin de belangrijkste verschillende soorten bolsporten die in West-, Zeeuws- en Oost-Vlaanderen voorkomen of -kwamen beschreven staan. Op een kaartje kan u de verspreiding van die verschillende soorten bolsporten nagaan.

Enkele jaren geleden hebben we vragenlijsten rondgestuurd over het krulbolspel en over het gaaibollen, dat over heel Vlaanderen verspreid is. Nu hebben we ook vragenlijsten over plattebol, pierbollen en vloerbollen.

Wilt u hier aanduiden welk soort bolsport in uw streek vroeger beoefend werd of nu nog gespeeld wordt? Wilt u ook aanduiden of u er eventueel een vragenlijst over wilt invullen?

Gaaibol

Bij het gaaibollen is het de bedoeling zoveel mogelijk punten te bekomen door gaaïen af of om te bollen. Dit gebeurt vanop een afstand van 15 tot 20 m, zodat een flinke worp nodig is. De gaaïen staan opgesteld op het uiteinde van een houten hellend vlak.

Werd/Wordt in uw streek **gegaai**bold ? 0 JA 0 NEEN

Wilt u hierover een vragenlijst invullen, indien u dat nog niet eerder gedaan heeft? 0 JA 0 NEEN

Krulbol

Krulbol wordt gespeeld op een ovaal of rechthoekig terrein, door twee ploegen, waarbij het de bedoeling is met : (kaasvormige) bol dicht bij de stek/staak te bollen dan de tegenstanders. Hierbij maakt de bol een ellipsvormige baan naar de stek toe, waarna hij er rond cirkelt.

Werd/Wordt in uw streek **krulbol** gespeeld ? 0 JA 0 NEEN

Wilt u hierover een vragenlijst invullen, indien u dat nog niet eerder gedaan heeft? 0 JA 0 NEEN

Pierbol

Pierbol wordt op een tafel of op de grond gespeeld. Het spel bestaat uit een aantal kegels (vaak 9) die in een vierkant of cirkel zijn opgesteld. Eén kegel staat buiten het vierkant of de cirkel. Met een halve bol, die een spiraalvormige baan beschrijft, probeert men de kegels omver te bollen.

Werd/Wordt in uw streek **gepier**bold ? 0 JA 0 NEEN

Wilt u hierover een vragenlijst invullen? 0 JA 0 NEEN

Plattebol

Plattebol wordt gespeeld op een lang, rechthoekig terrein dat uitgehold is. Er wordt steeds door twee ploegen gespeeld, waarbij het de bedoeling is zoveel mogelijk bollen dicht bij het doel (stek, pluim) te rollen dan de andere ploeg. De (kaasvormige) bollen volgen hierbij een rechtlijnige of zigzag-baan naar het doel toe.

Werd/Wordt in uw streek **plattebol** gespeeld ? 0 JA 0 NEEN

Wilt u hierover een vragenlijst invullen? 0 JA 0 NEEN

Vloerbol

Vloerbol wordt gespeeld op de cafévloer. Men probeert de bol zo dicht mogelijk bij een bepaald punt (nagel, tegel) op de vloer te rollen. De bol rolt in steeds kleinere cirkels naar het punt toe. Wie zijn bol het dichtst bij het doel kan laten stilvallen, wint het spel.

Werd/Wordt in uw streek **gevloer**bold ? 0 JA 0 NEEN

Wilt u hierover een vragenlijst invullen? 0 JA 0 NEEN

Als u nog andere soorten bolsporten kent, die hier niet beschreven zijn, dan mag u ons dat altijd meedelen en er een beschrijving van geven.